

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-139>

УДК 338.48:647.9:005.334:504

ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ ТА ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕПОЗИТНО-ПОВОРОТНИХ СИСТЕМ

ENVIRONMENTALLY ORIENTED MANAGEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM AND HOSPITALITY INDUSTRY ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTATION OF DEPOSIT-RETURN SYSTEMS

Шейко Юлія Олександрівнакандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1272-8985>**Слуцький Андрій Юрійович**аспірант,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3862-4489>**Sheiko Yuliia, Slutskyi Andrii**

Lutsk National Technical University

У статті досліджується роль депозитно-поворотних систем (DRS) як інструменту екологічно орієнтованого управління інноваційним розвитком підприємств туризму та індустрії гостинності. Розглянуто світовий досвід функціонування DRS, підкреслено добровільний характер участі підприємств сфери послуг у таких системах та їхнє значення для формування циркулярної економіки. Проаналізовано переваги, економічні стимули, репутаційні вигоди, а також організаційні та логістичні обмеження впровадження DRS для підприємств туризму та гостинності. Особлива увага приділена стану депозитно-поворотних систем в Україні, де вони перебувають на етапі формування та пілотного впровадження, включаючи нормативні аспекти, інформаційно-просвітницькі ініціативи та потенціал інтеграції у діяльність готелів, ресторанів і туристичних підприємств. Запропоновано адаптовану схему участі підприємств туризму та індустрії гостинності у депозитно-поворотній системі. Результати дослідження можуть бути використані для формування стратегій екологізації управління та впровадження інновацій у туристичній та готельно-ресторанній індустрії.

Ключові слова: депозитно-поворотні системи, екологічно орієнтоване управління, інноваційний розвиток, сталий розвиток, туризм, індустрія гостинності, циркулярна економіка.

The article explores deposit-return systems (DRS) as an instrument of environmentally oriented management of innovative development of tourism and hospitality enterprises. In the context of sustainable development and the transition to a circular economy, the growing volumes of packaging waste generated by tourism and hospitality activities require the integration of systematic environmental tools into managerial decision-making processes. The study examines international experience in the implementation of deposit-return systems and emphasizes their role in reducing packaging waste, increasing return and recycling rates, and preserving material value. Particular attention is given to the predominantly voluntary participation of tourism and hospitality enterprises in DRS, which allows adaptation to business-specific operational conditions while minimizing regulatory burden. The article distinguishes between deposit-return systems oriented toward reuse and those focused on recycling, outlining their key functional and environmental-economic differences. The current state of DRS development in Ukraine is analyzed in the context of European integration commitments. Although deposit-return systems are recognized in national legislation as an economic instrument for waste management, their practical implementation remains at an early stage. The article highlights the importance of information and awareness-raising initiatives and identifies the lack of sector-

specific regulatory mechanisms for tourism and hospitality enterprises. An adapted scheme of participation of hotels, restaurants, tourism enterprises, and retailers in deposit-return systems is proposed, reflecting the multichannel nature of beverage consumption and the intermediary role of service-sector enterprises between consumers and system operators. The advantages and limitations of DRS participation for hospitality enterprises are analyzed, including environmental benefits, economic incentives, reputational gains, organizational challenges, logistical constraints, and regulatory uncertainty. In addition, a sequence of key stages for implementing DRS at tourism and hospitality enterprises is outlined. The findings confirm that deposit-return systems can serve as an effective tool for integrating environmental objectives into innovation-oriented management of tourism and hospitality enterprises and may be used to support managerial decision-making and the development of practical recommendations for DRS implementation in Ukraine.

Keywords: deposit-return systems; environmentally oriented management; innovative development; sustainable development; tourism; hospitality industry; circular economy.

Постановка проблеми. Розвиток підприємств туризму та гостинності в сучасних умовах супроводжується зростанням екологічного навантаження, зумовленого інтенсифікацією споживання ресурсів і збільшенням обсягів пакувальних відходів. Традиційні підходи до управління, орієнтовані переважно на економічні показники, дедалі частіше не забезпечують довгострокової конкурентоспроможності підприємств у контексті переходу до принципів сталого розвитку та циркулярної економіки.

У цих умовах особливої значущості набуває екологічно орієнтоване управління інноваційним розвитком підприємств туризму та гостинності, яке передбачає інтеграцію екологічних цілей у систему стратегічного та операційного управління. На відміну від фрагментарних екологічних заходів, сучасні інструменти екологізації мають системний характер і впливають на організацію бізнес-процесів, логістику та взаємодію зі споживачами.

Важливим елементом такого управління є депозитно-поворотні системи (Deposit Return System, DRS), які у світовій практиці розглядаються як ефективний механізм зменшення відходів упаковки та підвищення рівня повторного використання ресурсів. Для підприємств туризму та індустрії гостинності участь у таких системах виступає не лише екологічною ініціативою, а й формою організаційної інновації, що потребує адаптації управлінських рішень і внутрішніх процесів.

Водночас управлінські аспекти впровадження депозитно-поворотних систем у діяльність підприємств сфери туризму та гостинності залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність подальшого наукового опрацювання цієї проблематики. У зв'язку з цим дослідження екологічно орієнтованого управління інноваційним розвитком підприємств туризму та індустрії гостинності в контексті впровадження депозитно-пово-

ротних систем є актуальним і науково обґрунтованим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних наукових дослідженнях, зокрема у роботі Брич В. Я. та Петрухи Н. М. [1] підкреслюється важлива роль екологічних інновацій у трансформації туристичних підприємств, особливо їхнього управління та стратегії розвитку. Ці інновації спрямовані на зниження негативного впливу на довкілля, підвищення ефективності ресурсів та створення конкурентних переваг для бізнесу.

Яворська О. Г. [8] зазначає, що екологічний менеджмент у готельно-ресторанному бізнесі та туризмі стає невід'ємною складовою біо-економіки та стійкого розвитку, де інновації відіграють ключову роль у підвищенні ефективності функціонування підприємств.

В наукових публікаціях [6] аналізуються механізми формування екологічних стратегій для підприємств туристичної індустрії - зокрема, теоретичні підходи, які поєднують стратегічне планування та екологічні пріоритети розвитку.

У дослідженні Дишкантюк О. [4] досліджуються бар'єри впровадження сталих практик, включаючи високі витрати, недостатню обізнаність підприємців і споживачів, відсутність ефективних стимулів, недосконалість нормативної бази й регіональну нерівномірність. Запропоновано напрями регулювання: створення стратегії сталого розвитку індустрії гостинності, запровадження економічних стимулів (податкові пільги, гранти, субсидії), вдосконалення екологічних стандартів. Рекомендовано інтегрувати принципи соціальної відповідальності бізнесу через підтримку громад, розвиток внутрішніх ініціатив. Особливу увагу приділено державно-приватному партнерству й технологічним кластерам. Аналіз останніх тенденцій щодо екологічних інновацій у готельній сфері показує, що підприємства дедалі більше впроваджують зелені тех-

нології, сертифікацію, управління ресурсами та рішення з енергоефективності [7].

Значну увагу впровадженню Депозитно-поворотних систем в Україні приділяє Zero Waste Alliance Ukraine – об'єднання організацій та активістів України, які працюють над вирішенням проблеми відходів в Україні. Головною метою спілки є вплив на реформування системи управління відходами та ресурсами в Україні. У межах своєї діяльності Zero Waste Alliance Ukraine проводить системну інформаційно-просвітницьку кампанію, спрямовану на популяризацію депозитно-поворотних систем, формування екологічної свідомості споживачів та адвокацію відповідних змін у державній політиці.

У цьому контексті DRS – це система, яка передбачає, що покупці, купуючи товар, сплачують додатково суму депозиту або застави, яка повертається їм після здачі пакування у приймальний пункт. DRS – це інструмент політики РВВ (Розширеної Відповідальності Виробника), тобто виробники відповідають за фінансування та експлуатацію системи [2].

У наукових оглядах DRS розглядається як ключовий механізм для переходу від лінійної до циркулярної моделі економіки, де цінність матеріалів зберігається шляхом повторного використання та рециклінгу [12].

У ЄС та окремих країнах (Ірландія, Латвія, Німеччина тощо) [9] депозитні схеми вже працюють або впроваджуються, і ці приклади стають джерелом практичних моделей для інших секторів економіки – у тому числі для підприємств туризму та індустрії гостинності.

Попри значний науковий доробок у сфері екологічного менеджменту та сталого розвитку, питання інтеграції депозитно-поворотних систем у управлінські процеси підприємств туризму та індустрії гостинності, зокрема з урахуванням їх ролі як посередників у DRS, залишаються недостатньо висвітленими.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі депозитно-поворотних систем як інструменту екологічно орієнтованого управління інноваційним розвитком підприємств туризму та індустрії гостинності, а також у розробленні адаптованої схеми участі цих підприємств у DRS.

Виклад основного матеріалу дослідження. Депозитно-поворотні системи є ефективним механізмом зменшення відходів упаковки та стимулювання повторного використання ресурсів. Сутність DRS полягає у встановленні додаткової вартості на тари або

упаковку, що повертається споживачем після використання, після чого пакування спрямовується на повторне використання або перероблення залежно від моделі DRS. Такий підхід дозволяє забезпечити циркулярність ресурсів, зменшити екологічне навантаження та підвищити економічну ефективність логістичних і виробничих процесів.

Депозитно-поворотні системи (DRS) можуть функціонувати за різними моделями залежно від цільового призначення пакування, насамперед для його повторного використання (reuse) або для перероблення (recycling), що зумовлює відмінності у завданнях, механізмах та екологічно-економічних ефектах їх застосування.

DRS для повторного може включати скляні пляшки для напоїв, пластикові ПЕТ-пляшки для напоїв, багаторазові контейнери для їжі, багаторазові скляні банки для їжі та багаторазові чашки для напоїв та ін. види пакування (транспортне пакування, пакування доставки та ін.), DRS для перероблення може включати одноразові скляні пляшки для напоїв, одноразові пластикові ПЕТ-пляшки для напоїв (рідше HDPE-пляшки), одноразові алюмінієві бляшанки для напоїв та ін. [2].

У світі депозитно-поворотні системи широко застосовуються у країнах Європи, Північної Америки та Азії. За прогнозами, станом на 2025 рік в усьому світі працюватиме 59 DRS для збору і повторного використання багаторазового пакування, а також для перероблення одноразового пакування для напоїв. Очікується, що півмільярда людей житимуть у регіонах з діючими DRS [2]. У країнах, де введено DRS, рівень повернення пакування в середньому 87%: у Німеччині, яка є лідером у цій сфері – 98%, а найнижчий рівень повернення у Нідерландів – 68% (рис. 1) [5]. Водночас у більшості країн участь підприємств сфери туризму та індустрії гостинності у депозитно-поворотних системах не є обов'язковою, а здійснюється на добровільних засадах, переважно у форматі партнерства або виконання функцій пунктів збору пакування [10]. До прикладу, у Великій Британії уряд вирішив не включати ресторани та бари до обов'язкового переліку пунктів прийому тари у межах DRS, щоб не створювати надмірного навантаження на бізнес. Водночас ці заклади можуть добровільно стати пунктами повернення тари, якщо вони цього бажають [11]. Такий підхід дозволяє врахувати специфіку діяльності закладів сфери послуг та уник-

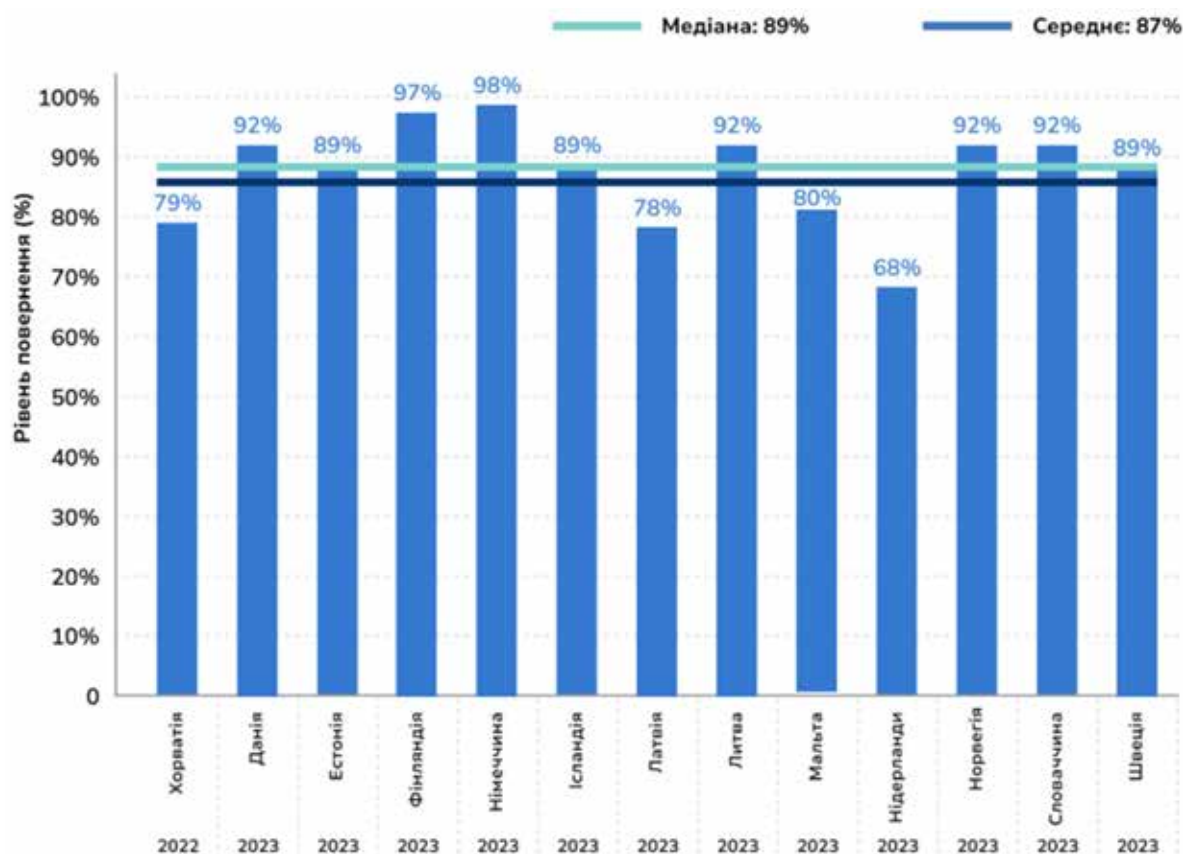

Рис. 1. Рівень повернення пакування завдяки DRS для напоїв серед країн Європи
Адаптовано з Reloop (2024)

Джерело: сформовано на основі [5; 13]

нути надмірного регуляторного навантаження на бізнес.

Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання впроваджувати положення європейського законодавства у сфері охорони довкілля, зокрема у частині управління відходами. Рамковий Закон України «Про управління відходами» не містить визначення терміну «депозитна система», проте у статті 56 вона зазначається як один із економічних інструментів для дотримання ієрархії управління відходами та фінансування відповідних заходів. У проєкті Закону «Про упаковку та відходи упаковки» впровадження депозитної системи визначається одним із ключових принципів державної політики у сфері управління пакуванням та відходами пакування (DRS) [3].

Окрім цього, у 2024 році був прийнятий Регламент ЄС 2025/40, який запроваджує обов'язковий запуск депозитно-поворотних систем до 2029 року для всіх країн ЄС, встановлюючи дедлайни і механізм реаліза-

ції. Відповідно, Україна також має обов'язок запровадити DRS в рамках виконання вимог євроінтеграції [5].

У таких умовах депозитно-поворотні системи в Україні перебувають на етапі формування. Найпоширеніші практики стосуються скляної та пластикової тари для напоїв, проте їхнє застосування у сфері туризму та індустрії гостинності є обмеженим, зокрема з огляду на добровільний характер участі підприємств сфери послуг у депозитно-поворотних системах та відсутність спеціалізованих регуляторних вимог для цього сектору. Впровадження DRS у готелях, ресторанах та туристичних підприємствах потребує адаптації бізнес-процесів, розвитку логістичних схем і навчання персоналу. Водночас саме інтеграція DRS у систему управління підприємств сфери послуг здатна поєднати економічні, екологічні та інноваційні цілі, створюючи передумови для сталого розвитку.

Логічним продовженням зазначеного є обґрунтування практичних механізмів залу-

чення підприємств туризму та індустрії гостинності до депозитно-поворотних систем. З цією метою у статті запропоновано адаптовану схему функціонування DRS, яка відображає участь готелів, ресторанів, туристичних підприємств і ритейлерів у взаємодії з оператором системи, виробниками та переробниками пакування, з урахуванням специфіки діяльності сфери послуг (рис. 2).

Запропонована схема відображає специфіку функціонування депозитно-поворотної системи у сфері туризму та індустрії гостинності з урахуванням багатоканальності придбання напоїв та ролі підприємств сфери послуг як посередників між споживачем і оператором системи. Турист сплачує вартість напою разом із депозитом незалежно від місця купівлі – у готелях, ресторанах, туристичних підприємствах або через ритейл, при цьому не маючи прямих взаємодій із виробником.

Готелі, ресторани, туристичні підприємства та ритейлери виконують функції продажу та збору порожнього пакування, передаючи його оператору системи разом із даними про

повернення та отримуючи відшкодування депозиту і плату за обслуговування. Оператор депозитно-поворотної системи забезпечує централізований облік, фінансові розрахунки та організацію передачі пакування на перероблення, взаємодіючи з переробниками без залучення кінцевих споживачів.

Таким чином, адаптована схема демонструє можливість інтеграції DRS в управлінські процеси підприємств туризму та індустрії гостинності з мінімальним адміністративним навантаженням та створенням передумов для досягнення екологічних, економічних і інноваційних цілей сталого розвитку.

Участь підприємств туризму та індустрії гостинності у депозитно-поворотних системах зумовлює як додаткові можливості для екологічно орієнтованого розвитку, так і низку організаційних та економічних обмежень. Саме в цьому контексті доцільно проаналізувати переваги та недоліки залучення підприємств сфери гостинності до DRS (табл. 1).

З метою практичної реалізації запропонованої схеми доцільно виокремити послідовність основних етапів впровадження депо-

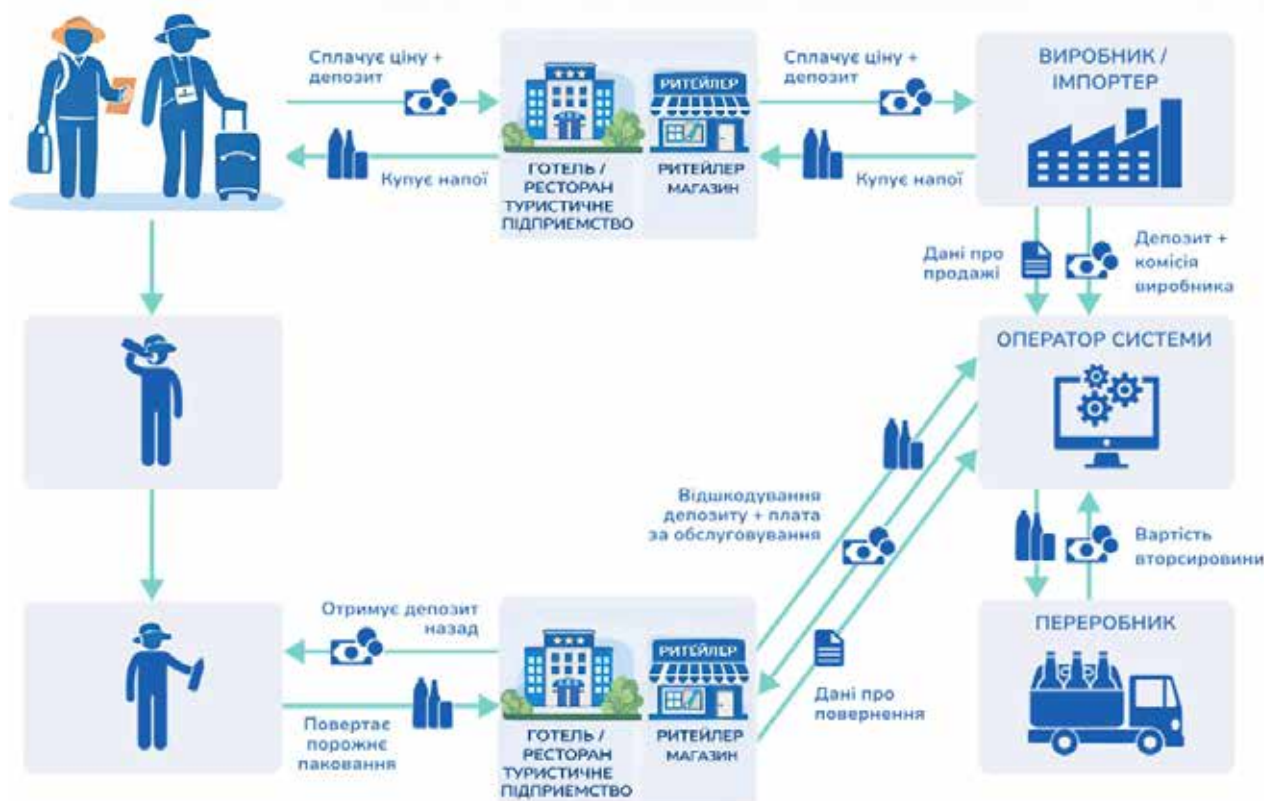

Рис. 2. Адаптована схема участі підприємств туризму та індустрії гостинності у депозитно-поворотній системі

Джерело: сформовано на основі [5; 13]

Таблиця 1

Переваги, недоліки та обмеження участі підприємств індустрії туризму та гостинності у депозитно-поворотних системах

Переваги	Недоліки та обмеження
<u>Екологічні переваги</u> Участь у DRS сприяє скороченню обсягів відходів пакування, підвищенню рівня їх роздільного збору та зменшенню негативного впливу на довкілля, що відповідає принципам сталого розвитку та екологічно орієнтованого управління.	<u>Необхідність адаптації бізнес-процесів</u> Запровадження DRS потребує змін у внутрішній організації роботи, зокрема у сфері зберігання тари, обліку повернень та взаємодії з оператором системи.
<u>Репутаційні та маркетингові вигоди</u> Впровадження DRS формує позитивний екологічний імідж підприємства, підвищує довіру споживачів та може бути використане як елемент «зеленого» позиціонування на туристичному ринку.	<u>Додаткове навантаження на персонал</u> Участь у системі передбачає навчання працівників і збільшення операційних завдань, що може бути критичним для малих підприємств.
<u>Економічні стимули</u> Отримання відшкодування депозиту та плати за обслуговування зменшує витрати, пов'язані з управлінням відходами, а у довгостроковій перспективі може сприяти оптимізації логістичних та закупівельних процесів.	<u>Логістичні та просторові обмеження</u> Не всі заклади мають достатні площі для тимчасового зберігання порожнього пакування, особливо у закладах із високою щільністю відвідувачів або сезонним навантаженням.
<u>Інтеграція інноваційних управлінських рішень</u> Участь у DRS стимулює впровадження цифрових систем обліку, автоматизацію процесів збору та взаємодії з оператором, що підвищує загальний рівень управлінської інноваційності підприємства.	<u>Регуляторна та інституційна невизначеність</u> На етапі формування DRS в Україні відсутність усталеної практики та чітких процедур може створювати додаткові ризики та стримувати активну участь підприємств сфери гостинності

Джерело: сформовано авторами

зитно-поворотних систем на підприємствах туризму та індустрії гостинності.

Запропонована послідовність етапів впровадження DRS відображає логіку управлінських рішень – від підготовчого аналізу до оцінки результативності участі підприємства у системі. Такий підхід дозволяє мінімізувати організаційні ризики та забезпечити поступову інтеграцію депозитно-поворотних систем у діяльність підприємств сфери туризму та гостинності.

Висновки. Депозитно-поворотні системи є ефективним інструментом екологічно орієнтованого управління інноваційним розвитком підприємств туризму та індустрії гостинності, зменшуючи обсяги пакувальних відходів і стимулюючи повторне використання ресур-

сів. У світовій практиці участь такого роду підприємств у DRS переважно добровільна, що дозволяє адаптувати процеси до специфіки бізнесу та мінімізувати адміністративне навантаження. В Україні DRS перебувають на етапі формування та пілотного впровадження: законодавчо передбачені як інструмент управління відходами, проте масового функціонування системи поки немає, хоча вже розпочато інформаційні та просвітницькі ініціативи. Інтеграція DRS сприяє сталому розвитку, оптимізації ресурсокористування та формуванню «зеленого» іміджу підприємств. Для успішного впровадження необхідне вдосконалення нормативної бази, створення стимулів для бізнесу та просвітницької діяльності серед споживачів.

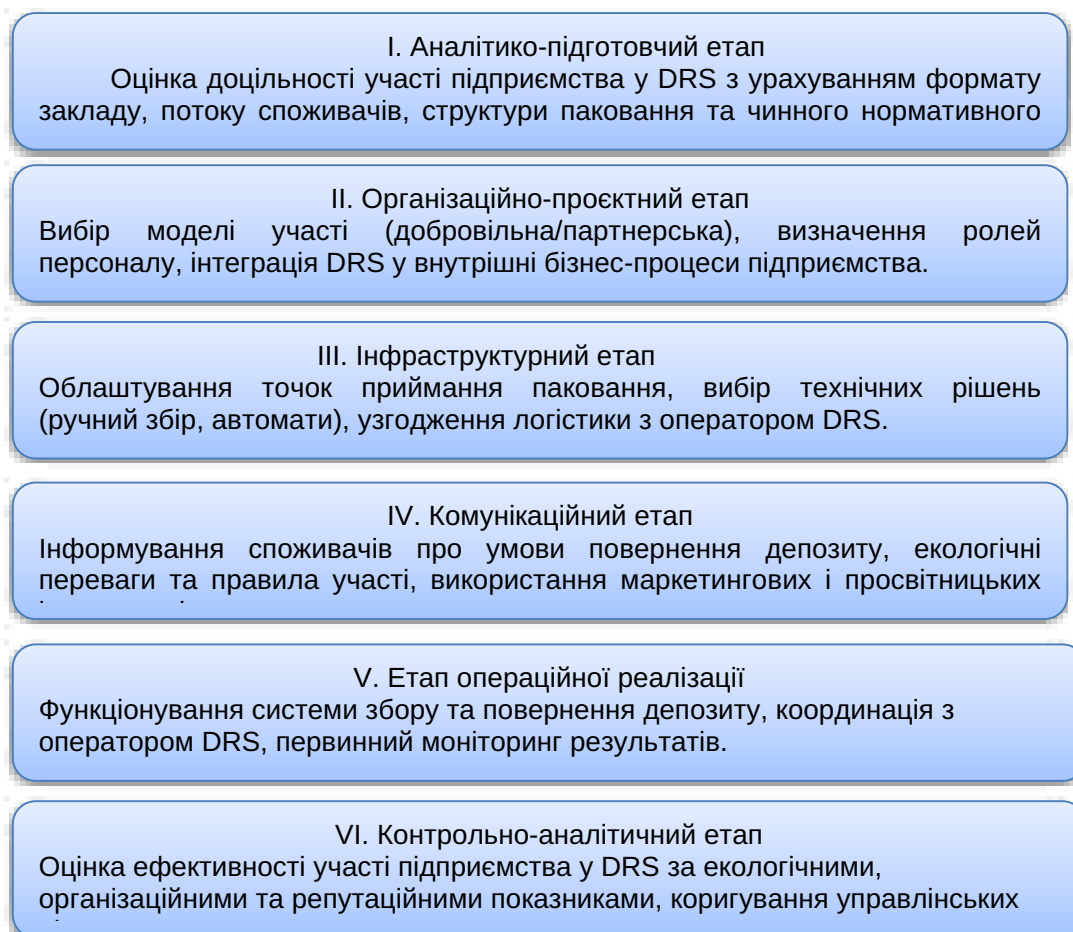

Рис. 2. Етапи впровадження депозитно-повертних систем на підприємствах туризму та індустрії гостинності

Джерело: сформовано авторами

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брич В.Я., Петруха Н.М. Роль екологічних інновацій у трансформації туристичних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2025. № 1. С.164-170. URL: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.1.19> (дата звернення: 22.12.2025).
2. Депозитно-повертна схема. Zero Waste Alliance Ukraine. URL: <https://zerowaste.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/1st-web.pdf> (дата звернення: 22.12.2025).
3. Депозитно-повертна схема. Zero Waste Alliance Ukraine. URL: https://city.zerowaste.org.ua/wiki/depozytno_povorotna_skhema (дата звернення: 20.12.2025).
4. Дишкантюк О. Інституційна трансформація для сталого розвитку індустрії гостинності. *Український економічний часопис*. 2024. № 7. С.141–147. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-7-23> (дата звернення: 22.12.2025).
5. Коло замкнулося: шанс для депозитно-повертних систем в Україні. ГС Український Альянс Нуль Відходів, ГО «Запоріжжя НульВідходів». 2025. URL: https://drive.google.com/file/d/1Uur1_WD_jJgcq2uSle2l_RwiBqP7EIQt/view (дата звернення: 22.12.2025).
6. Токмакова І.В., Корінь М. В., Гріневич Ю. П. Формування екологічної стратегії підприємств туристичної індустрії. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 81-82. С. 200-209.
7. Черевична Н., Середенко В., Сребнюк К. Сучасні екологічні інновації та їх вплив на ефективність роботи готельних підприємств України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 23. С. 259-265. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.31/> (дата звернення: 22.12.2025).
8. Яворська О.Г. Екологічний менеджмент готельно-ресторанного бізнесу та туризму в період утвердження біоекономіки. *Міжнародний науковий журнал «інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2022. № 2(58). URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16481086324729.pdf> (дата звернення: 22.12.2025).

9. ACR+. Deposit Refund Systems in the EU. 2023 Update. URL: https://www.acrplus.org/media/origin/images/technical-reports/2023_ACR_Deposit_Refund_Systems_EU_Report.pdf (дата звернення: 20.12.2025).
10. Deposit and Return Scheme for Scotland Regulations 2020 (as amended): business and regulatory impact assessment. URL: <https://www.gov.scot/publications/deposit-return-scheme-scotland-regulations-2020-amended-deposit-return-scheme-scotland-amendment-regulations-2025-deposit-return-scheme-scotland-designation-scheme-administrator-order-2025-full-bria/pages/5/> (дата звернення: 20.12.2025).
11. Hospitality venues will no longer be required to host a return point under the Government's Deposit Return Scheme (DRS), the roll out of which has been further delayed until 2027. Restaurant. URL: <https://www.restaurantonline.co.uk/Article/2024/04/26/hospitality-venues-removed-from-list-of-mandatory-return-points-under-revised-deposit-return-scheme> (дата звернення: 21.12.2025).
12. Picuno C., Gerassimidou S., You W., Martin O., Iacovidou E. The potential of Deposit Refund Systems in closing the plastic beverage bottle loop: A review. *Resources, Conservation and Recycling*. 2025. Volume 212. 107962. URL: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2024.107962> (дата звернення: 22.12.2025).
13. Reloop Global Deposit Book 2024. Reloop. 2024. URL: <https://www.reloopplatform.org/wp-content/uploads/2024/12/Reloop-Global-Deposit-Book-2024.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

REFERENCES:

1. Brych V.YA., Petrukha N.M. (2025) Rol' ekolohichnykh innovatsiy u transformatsiyi turystychnykh pidpryyemstv [The role of ecological innovations in the transformation of tourism enterprises]. *Innovatsiyna ekonomika*, no. 1, pp. 164-170. Available at: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.1.19> (accessed December 22, 2015).
2. Depozytno-povorotna skhema [Deposit-return scheme]. Zero Waste Alliance Ukraine. Available at: <https://zerowaste.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/1st-web.pdf> (accessed December 22, 2015).
3. Depozytno-povorotna skhema [Deposit-return scheme]. Zero Waste Alliance Ukraine. Available at: https://city.zerowaste.org.ua/wiki/depozytno_povorotna_skhema (accessed December 22, 2015).
4. Dyshkantiuk O. (2024) Instytutsiyna transformatsiya dlya staloho rozvytku industriyi hostynnosti [Institutional transformation for sustainable development of the hospitality industry]. *Ukrayins'ky ekonomichnyy chasopys*, no.7, pp.141–147. Available at: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-7-23> (accessed December 22, 2015).
5. Kolo zamknulosya: shans dlya depozytno-povorotnykh system v Ukraini [The circle is closed: a chance for deposit-return systems in Ukraine]. HS Ukrayins'kyi Al'yans Nul' Vidkhodiv, HO «Zaporizhzhya Nul'Vidkhodiv». 2025. Available at: https://drive.google.com/file/d/1Uur1_WD_jJgcq2uSle2l_RwiBqP7EIQt/view (accessed December 22, 2015).
6. Tokmakova I.V., Korin' M. V., Hrinevych YU. P. (2023) Formuvannya ekolohichnoyi stratehiyi pidpryyemstv turystychnoyi industriyi [Formation of an environmental strategy of tourism industry enterprises]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 81-82, pp. 200-209.
7. Cherevychna N., Seredenko V., Srebniuk K. (2025) Suchasni ekolohichni innovatsiyi ta yikh vplyv na efektyvnist' roboty hotel'nykh pidpryyemstv Ukrainy [Modern ecological innovations and their impact on the efficiency of the work of hotel enterprises in Ukraine]. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 23, pp. 259-265. Available at: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.31> (accessed December 22, 2015).
8. Yavorska O.H. (2022) Ekolohichnyy menedzhment hotel'no-restorannoho biznesu ta turyzmu v period utverdzhennya bioekonomiky [The environmental management of tourism, hotel and restaurant business at the formation of bioeconomy]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «internauka»*. Seriya: «*Ekonomichni nauky*», no. 2(58). Available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16481086324729.pdf> (accessed December 22, 2015).
9. ACR+. Deposit Refund Systems in the EU. 2023 Update. Available at: https://www.acrplus.org/media/origin/images/technical-reports/2023_ACR_Deposit_Refund_Systems_EU_Report.pdf (accessed December 20, 2015).
10. Deposit and Return Scheme for Scotland Regulations 2020 (as amended): business and regulatory impact assessment. Available at: <https://www.gov.scot/publications/deposit-return-scheme-scotland-regulations-2020-amended-deposit-return-scheme-scotland-amendment-regulations-2025-deposit-return-scheme-scotland-designation-scheme-administrator-order-2025-full-bria/pages/5/> (accessed December 20, 2015).
11. Hospitality venues will no longer be required to host a return point under the Government's Deposit Return Scheme (DRS), the roll out of which has been further delayed until 2027. Restaurant. Available at: <https://www.restaurantonline.co.uk/Article/2024/04/26/hospitality-venues-removed-from-list-of-mandatory-return-points-under-revised-deposit-return-scheme> (accessed December 21, 2015).
12. Picuno C., Gerassimidou S., You W., Martin O., Iacovidou E. (2025) The potential of Deposit Refund Systems in closing the plastic beverage bottle loop: A review. *Resources, Conservation and Recycling*, vol. 212. 107962, Available at: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2024.107962> (accessed December 22, 2015).
13. Reloop (2024) Reloop Global Deposit Book 2024. Available at: <https://www.reloopplatform.org/wp-content/uploads/2024/12/Reloop-Global-Deposit-Book-2024.pdf> (accessed December 22, 2015).